

semper inserti et innexi, hae inscriptione: *rotas nobis*. Hinc eam Gentiles vocaverunt. Fatum enim est inherens rebus mobilibus dispositio immobilis, per quam divina providentia suis quaeque necit ordinibus, ait Boetius lib. IV *Consol.* prosa 61. Et Cicero, lib. I *De Divinat.*: « Fieri, ait, omnia a fato, ratio cogit fieri. Fatum autem id appello, quod Graeci *επιζωοντες*, id est ordinem seriemque causarum, cum causa causae nexa, rem ex se gignat: ea est ex omni aeternitate fluens veritas sempiterna. Quod cum ita sit, nihil est factum quod non futurum fuerit; eodemque modo nihil est futurum, cuius non causas ipsium efficientes natura contineat. Ex quo intelligitur, ut fatum sit, non id quod superstitiose, sed id quod physice dicitur causa aeterna rerum, cur ea que praeterierunt, facta sint; et que instant, tunc; et que sequuntur, futura sint. » Verum, quia Stoici fatum hoc homini, aequae ac aliis rebus creatis, necessitatem inferre censebant, hinc fati nomen repudiaverunt christiani. Unde S. Augustinus, tract. 37 in *Joan.*, dicentibus Christum fuisse sub fato, et fato sua fecisse, respondet: « Si cor tuum non esset fatuum, non crederes fatum. Si fatum a *fando* dictum est, id est a loquendo, Verbum Dei, quomodo habet fatum, quando in ipso Verbo omnia sunt que condita sunt? »

Hinc consequenter symbolice, curus hic est caelum, et universum cui Deus praesidet. Rotae sunt caeli, et orbis caelestes. Rota in medio rotae, sunt orbis inferiores, medii inter caelum et terram. Item coturi (horum enim speciem habebant haereticae, ut patet ex dictis vers. 16), zodiacus, horizon, equinoctialis aliique circuli caelestes. Item globus terrae et maris, qui rotarum harum est quasi centrum; sicut enim rota hae conflatur ex duobus, estque sphaera, ita globus terrae conflatur ex duobus, scilicet ex globo terrae et ex globo maris: et sicut rota rotam, ita mare terram intersecant. Hinc et rotae habebant speciem maris. Atque ita quatuor elementa hic representantur, scilicet aqua et terra in rota duplici: ignis in arula et igne qui erat inter rotas: aer in aere ambiente ignem et rotas. Rursum, rotae habebant speciem et colorem maris, ut significetur mira Dei providentia, qua non tantum in caelis variant solis, lunae, colorum et siderum motus et vices, sed et sublimata omnia generationi et corruptioni, ac perpetuae mutationi et vicissitudini (instar maris aestuantis et reciprocantis, obnoxia; ita ut stata lege, tempore et modo has mutationes et vices subeant, in iisque perennent. Vere enim dixit S. Gregorius et S. Bernardus, quod « mundus hic submersis sit stabilis quaedam instabilitas, ac constantis quaedam inconstantia, et inconstans constantia: » qua in re elucet magna Dei gubernationis potentia, aequae ac providentia. Oculi sunt stellae, Prunarium, sunt fulgura et tonitrua. Chamae sunt angeli, qui eis praesunt et movent,

Rursum quadriga hae habens facies quatuor animalium, hoc ipso representat mundum sublunarem, qui ex quatuor elementis constat. Leo enim significat ignem, bos terram, homo aërem, aqua aquam: ex aqua enim Deus creavit aves. Ita Aretas in *Apocal.* IV. Quocirca vere Tertullianus, vel potius Novatianus, lib. *De Trinitate*, cap. VIII, de mundo loquens: « Hic est, inquit, curus Dei decies milles multiplicatus (*Psalm.* LXVII), id est innumerus, infinitus, immensus. Sub Jugo enim naturalis legis omnibus datae, alia quasi frenis revocata retrahuntur, alia quasi effusis habentis excitata impelluntur. Mundum enim istum, currum Dei, cum omnibus et ipsi angeli ducant et astra, quorum varios licet meatus, certis tamen legibus victos inspicimus ad metas definiti sibi temporis ducere. » Quin et Plato in *Phaedro*: « Magnus, ait, dux in caelo Jupiter citans alatum currum, primus incedit exornans cuncta, providere disponens. Hunc sequitur deorum daemoneum exercitus per undecim partes ordinatus; permanet autem Vesta in deorum sede sola. » Magni ducis nomine Deus significatur, quasi auriga et anima mundi: quem sequitur deorum daemoneumque exercitus, hoc est, undecim sphaerarum animae, sive intelligentiae motrices undecim colorum, quas plurimi angeli sequuntur, earum mandata perficientes. Vesta centrum universi terraque designat, circa quod immobile, et suo in loco perpetuo consistens, sphaera omnes rotatur et volvuntur. Sic et Orpheus hymno in Apollinem:

Sunt tibi totius confinis mundi,
Et curae tibi rerum finis, principumque,
Tu cithara totum dulci moderaris Olympum,
Per te cuncta virent.

Hinc, ut docte docet S. Basilius, homil. *De Fide*, ratio et via ascendendi ad Deum, eumque cognoscendi est, mentem sursum erigere, et transcendere omnia creata. Audi S. Basilium: « Tu autem si aliquid de Deo dicere aut audire cupis, mitto corpus una cum sensibus corporeis; relinque terram, mare, et aërem sub tuis ponito pedibus; transi contemplatione temporum pulchre distinctas ordinationes; supra aëthera mentis oculos attolle; siderum cursus mirandamque naturam praeteri, ordinem, magnitudinem, quantos omnibus usus praebant, splendorem, motum, collocactionem, ut inter se jungantur et distent, mirabili quadam ac perpetua ratione; omnia mente sublimior factus despice. » Pergit ulterius: « Deinde supra caelum ascende, et animo pulcherrima, quae tibi adsunt, contempera, caelestes exercitus, Angelorum choros, praesulatus Archangelorum, gloriam Dominationum, sedes Thronorum, Virtutes, Principatus, Potestates, singula percurrendo creatura; mentem amore divino incensus altius illis attolle, ac omnium conditricem naturam divinam intueri stabilem, immobilem, nihil in se alienum retinentem, simplicem, impassibilem, indivisibilem,

Nota ascendendi ad Deum.

lem, incompositam, lucem inhabitantem, inaccessibilem, potentiam ineffabilem, magnitudinem incircumscriptam, gloriam supercipientem, bonitatem desiderabilem, pulchritudinem inenarrabilem, quae anima vehementer consternata contingit quidem, sermone autem nequaquam explicari possunt. Ibi namque Pater, et Filius, et Spiritus Sanctus sunt increata natura, Dominica majestas, naturalis bonitas. »

Secundo, ad litteram hic est curus gloriae, id est belli, victoriae et triumphi, quem Deus egit de hostibus, maxime Pharaone et Aegyptiis. Triumphus enim olim umbrabat regni, et quasi regnum temporarium. Hoc enim curru quasi processit Deus in aciem contra Pharaonem. *Habacuc*, cap. III, 8: « Qui ascendes super equos tuos, et quadrigae tuae salvatio; » *Psalm.* LXVII, 18: « Curus Dei decem millibus multiplex; » *Psalm.* LXXVI, 19: « Vox tonitru tui in rota: » eoque curus Pharaonis subvertit, *Ezod.* XX, 22 et 40; eumque post hanc vicloriam mox hunc currum Cherubim Mosi in Sina ostendit, *Ezod.* XXXV, 22 et 40; eumque fabricari, et in tabernaculo poni iussit in perpetuum monumentum, tum victoriae et liberationis Hebraeorum ex Aegypto; tum per illam partem regni et populi, id est instituit Ecclesiae; quod scilicet in Sina Hebraeos a se ex Aegypto redemptos sibi in populum, Ecclesiam et regnum adoptaverit. Unde consequenter curus hic significat Synagogam, sive Hebraeos, qui erant regnum Dei. Est ergo hic triumphus Dei redemptoris. Sicut enim in triumphis; ait Apollinaris, eburnea sella curru imposita Imperatores vehabantur, stabant hastati circumcirca, praecedebant subjectae nationes, trophaea cum armis victoriae ostentabantur: ita hic Deus solio vehitur, stipant angeli, insignia victoriae gestant tum angeli, tum rotae; scilicet vitulum, qui significat sacrificium, cuius immolatione liberali sunt Hebraei, *Ezod.* cap. XII, 7. Homo significat immolantes Hebraeos. Aquila symbolum est scillitatis, aeternitatis (diutissime enim vivit), et sublimis spiritus, id est Angeli perentis Aegyptum. Leo princeps forarum significat Deum, fortitudine hic sua quasi regem saevientem in Aegyptios. Hae ergo insignia et trophaea praefert curru suo triumphali Deus, quasi redemptor Israelis, et triumphator Aegyptios, eaque perpetuo voluit exstare in arca Cherubim et curru hoc. Unde ea stemmata vocat gloriam suam. Tunc etiam assumpsit nomen redemptoris Israel: quod nomine Deus ab Isaia, cap. XLIII, 13, et passim alibi a Prophetis vocatur. Imo tunc proprium et creaturis incommunicabile nomen *Jehova* sibi indidit, *Ezod.* III, 14, et VI, 3. Sicut P. Scipio dictus est Africanus a devota Africa, et frater eius L. Scipio dictus Asiaticus, a devota Asia. Vide dicta *Ezod.* XXV.

Vidit ergo Ezechiel Deum iratum Hebraeis, quasi curru suo bellico ignito vectum, ut Hebraeos puniret, et proterat, uti olim proteravit Aegyptios. Id

Curus hic fuit Dei bellantis, et

ita esse patet, primo, ex eo quod curus hic Cherubim fuerit adinstar, imo idem cum Cherubim Mosis, cap. XXV, 22. Illi autem fuerunt symbolum belli et victoriae Dei de Pharaone alisque hostibus, uti tibi ostendi: ergo et hic fuit curus belli et vindictae Dei.

Secundo, quia mox post hunc currum Ezechiel, cap. II, 1 et sequent., et cap. X, 2, vidit et audivit Deum, ex hoc suo curru et solio increpantem Iudaeos, eisque excidium per Chaldaeos minitantem. Ergo curus hic fuit militaris vindictae et excidii. Unde vers. 24: « Cum ambularet, inquit, quasi sonus erat multitudinis, ut sonus castrorum. »

Tertio, quia idcirco curus hic venit involutus igne, nube, turbine et procella, idque ad aquilonem, cap. I, 4, ut significet se procellam, id est eadem et stragem, Iudaeis advenire a Chaldaeis, quae aquilonaris est Judaeae.

Quarto, quia hunc currum vidit Ezechiel anno 3 transmigrationis Iochin, ut patet vers. 1, qui fuit annus 3 Sedeciae, et 6 ante excidium Hierosolymae. Ergo imminens hoc excidium curru isto portendi cognovit. Cum enim a Deo designatus esset Propheta Iudaeorum, utique imminentes eis post sex annos clades extremas praevidere et praedicere debuit: sicut eodem tempore Jeremias, Sophonias, Habacuc, Nahum easdem praeviderunt et praedixerunt. Unde et Jeremias vidit eas venire ab aquilone, cap. I, 14, aequae ut Ezechiel hinc. Idem ergo hic Ezechiel, quod Jeremias, cap. I, vaticinatur.

Quinto, quia hae visio ab Ezechiele toti ejus prophetae quasi titulus et prologus proponitur. Totam autem ejus prophetiam est de excidio Ierusalem et altarum gentium, eis inferendo a Chaldaeis. Ergo eodem spectat hae visio, et hic curus, ut scilicet excidium hoc referat et representet quasi in synopsi, et in enigmate quod deinceps toto libro explicat Ezechiel. Atque hoc est quod Ezechiel mox cap. II, 9, vidit sibi dari librum involutum, in quo scriptae erant lamentationes, carmen et va.

Denique id clare docet Ezechiel cap. XLIII, 3, dicens: « Et vidi visionem (currus Cherubim) secundum speciem quam videram juxta fluvium Chobar, quando venit ut disperderet civitatem. » Ita censent Chaldaeis hic vers. 8. S. Hieronymus, Prado, Alcazar in *Apocal.* cap. IV. Nam, ut tradit S. Hieronymus in *Prologo* hinc, et ex eo Lyranus, Judei, qui cum Iochin dederant se Chaldaeis, et ab eis ducti fuerant in Babylonem, paulo post penitere coeperunt de sua deitione, eo quod viderent Ierusalem in suo statu consistere, quam ipsi putabant mox everterendam, eo quod id praedixisset Jeremias cap. XXV, ubi et addit pejoerem fore sortem Sedeciae et remanentium Hierosolymae, quam transmigrantium in Babylonem. Curus ergo ipsi per quinque annos contrarium viderant et experti essent, ideoque dolerent, et facti postea

teret; Deus anno quinto dedit Ezechielii spiritum prophetiae, qui consolaretur captivos, et confirmaret oraclum Jeremiae, nimirum post paucos annos evertetur Jerusalem, atque tum melius fore eis qui transmigraverant in Babylonem, quam his qui remanserant Hierosolymae.

Currus ergo hic symbolice datur Deo, ut significet ejus potentiam, impetum, et quasi pugnam bellicam, qua Judaeos aliosque hostes proterit, caedit et puniit.

Porro cum eos puniat Deus tum per angelos, tum per homines: hinc consequenter primo, S. Dionysius, *Celest. Hierarch.* cap. xv, Theodoretus, Alcazar et alii censent hunc currum et rotas esse angelos; hinc enim voluit, pugnat et vincit Deus. Unde de eis dicitur *Psal. lxxvii, 18*: «Currus Dei decem millibus multiplex, millia hostium; Dominus in eis, in Sina in sancto.» Angeli hi vocantur currus, quia olim reges e curribus dimicabant. Hinc et strepitus stridorque alarum Cherubim nonnulli significant, quam visilitatem illam perfricte Hierosolymae caelesti bello divinitus per angelos inferendam. Quatuor ergo Cherubim sunt superiores angeli, quasi duces ceterorum angelorum Dei militum: currus et rote sunt inferiores angeli. Hinc rote plene sunt oculis; quia hi angeli ad animarum custodiam sunt destinati, inquit Alcazar. Unde consequenter:

Tertio, currus hic sive quadriga, adumbrabat quatuor monarchias, inquit Lyranus, Maldonatus, S. Justinus, Sixtus Senensis et alii, puta Chaldaeorum, Persarum, Graecorum et Romanorum; et consequenter Aegyptiorum, Tyriorum, Gog et Magog, de quibus fuse agit Ezechiel, aliorumque omnium regum et regnorum mundi. Totus enim mundus est quasi currus, quem moderatur auriga Deus, uti superius dixi, *q. d.* Deus est, qui quasi Rex regum omnibus regibus et regnis praesidet, ea coartat, mutat, transfert, excindit prout vult: quasi currus enim et rote ei subjacent, ut mox rotentur et volvantur eo quo ipse praesidet. Deus etiam est, qui regis et monarchis, quasi curru et castris suis ultitur ad debellandum suos hostes, ad evertendos reges et regna impia, uti hic usus est monarchia Chaldaeorum et Nabuchodonosori ad debellandos Judaeos aliasque gentes. Id ita esse colligitur ex eo quod *cap. xxviii, 14*, regem Tyri appellat Cherub: «Tu, Cherub extensus et protensus,» etc. Ergo panter Chaldaei alique reges sunt Cherubim, et currus ac castra Dei. Hi reges habent quatuor facies, tum quia participant a Deo fortitudinem leonis, beneficentiam vituli, equitatem et iudicium hominis, perspicacitatem et celsitatem aquilae; tum quia aliquando regunt ut homines, scilicet moderate et pacifice: aliquando ut leones, dum vicinas gentes devorant; aliquando ut boves, dum eas concubant; aliquando ut aquila, dum eas diripiunt, spoliant, et in captivitatem ducunt. Hinc Nabuchodonosor saepe vocatur aquila et leo, si que in bovis speciem tandem commutatus habebat quasi bos comedit, *Daniel*, cap. iv, 30. Simili modo virga vigilans, quam vidit Jeremiae cap. i, significabat primo, sceptrum et regnum Dei; secundo, sceptrum Nabuchodonosoris: per hunc enim quasi per virgam Deus flagellavit Judaeos. Monarchia ergo ejus et Chaldaeorum hoc curru representatur, unde in eo praesidet Deus. Hinc et vox quam Ezechiel supra firmamentum audivit, erat imperium Dei, quo omnia regna gubernat, dilatat, promovet, atque quocumque vult transfert, prout hic jubebat Judaam, gentesque vicinas everti per Chaldaeos. Hoc est quod ait *Joh. cap. xii, 48*: «Balteum regum dissolvit, et praecingit fune renes eorum,» et *Eccli. x, 8*: «Regnum a gente in gentem transfertur propter iniquitatis,» etc.; et *Daniel*, cap. iv, 14, dixit hinc nostro Nabuchodonosori: «Dominatur Excelsum in regnum hominum; et quicumque voluerit, dabit illud, et humillimum hominem constituit super eum.» Hoc est quod de curru, id est regnis; et Cherubim, id est regibus, dicit Ezechiel: «Ubi erat impetus spiritus, illic gradiebantur,» *q. d.* Eunt quocumque Deus eos impellit, uti hic ierunt Chaldaei impulsus a Deo ad excidium Judaeorum aliarumque gentium: perinde ac postea Persae in Chaldaeorum, Graeci in Persarum, Romani in Graecorum excidium Deo impellente perrexerunt, eo sensu quem dedit *Canon. XXIII et XXXVI*. Ignis, qui in medio erat animalium, indicabat spiritum igneum Dei in regibus, regnisque omnibus residere, ut eos huc illic agat et propellat instar animae. Unde ait: «Spiritus vitae erat in rotis. Cor enim regis in manu Domini; quocumque voluerit, inclinabit illud. Non revertentur enim incederent,» quia Dei voluntati nullo modo resistebant, nec resistere poterant. Ibant et revertentur instar fulguris; quia brevi tempore regna auferuntur (unde Apelles pinxit Alexander quasi fulgur, quia subito omnia pervasit, et mox disparuit ut fulgur), et eidem cui ablata fuerant restituantur, uti configit nostro Nabuchodonosori, *Daniel*, iv, 33. Sonus alarum indicabat nunquam regna sine magno strepitu converti. Cherubim praesunt currum, qui eos quaeversum sequitur; quia reges sua regna secum sive in salutem, sive in interitum trahunt. Oculi rotarum sunt consilii regnorum, aut Dei providentia per omnia regna diffusa, qua, sicut corpus oculis, gubernantur. Color rotarum crystallinus, id est caelestis, indicium erat regna caelestia a Deo dari. Terribilis rotarum magnitudo, terribilem regnorum magnitudinem declarabat. Ita Maldonatus.

Allegorice, currus hic est symbolum belli et triumphii filii hominis, id est Christi, de Satana, peccato, morte, *Hebr. i, 2*; unde ait Christus: «Data est mihi omnis potestas in caelo, et in

terra. Ite, docete omnes gentes,» *q. d.* Agite currum Evangelii et gloriae meae; vos, o Apostoli, quos binos mitto, quasi bigam, vel binas rotas ad praedicandum regnum Dei per omnes mundi plagas, ut omnes agnoscant Deum curru praesidem, et quem in misericordia assum Christum. Hinc consequenter currus hic migravit e templo Hierosolymitano, cap. iii, 12, et *cap. x, 18*, significat gloriam et Ecclesiam Dei transmigrantem e templo et Judea ad gentes. Currus ergo est Ecclesia a Christo rege, quasi auriga gubernata, *Cant. i, 8*: «Equitatu meo,» id est quadriga vel carruca, «assimilavi te.» Haec dicitur regnum caelorum et caelum. *Primo*, quia de caelo descendit ejus institutum. *Secundo*, quia in caelis versatur fide, spe, et caelesti conversatione. *Tertio*, quia regem habet Christum, qui est Rex caelorum. *Quarto*, quia ad caelum nos ducit. Quatuor rotae sunt Apostoli, et Evangelistae, Pastores ac Doctores. Dicuntur rotae, quia terram vix extremis digitis pedum tangant, ait S. Hieronymus. *Secundo*, veloci impetu et effluvi, quasi fulgura feruntur ad ulteriora, qua retro sunt obliviscentes, et in altum assumptum semper, id est in caelum arduum iter, hoc est perfectam viam et vitam, moluntur. Ita S. Gregorius *hom. 3. Tertio*, currum Evangelii et Ecclesiae agunt, et propagant per totum orbem. Rota in rota significat mutuum eorum et fidelium amorem inter se, et cum capite Christo. Pleni sunt oculis, quia sunt vigilantissimi.

Anagogice, currus hic significat triumphum Beatorum, et Ecclesiam triumphantem. Ita Elias triumphans curru igneo raptus est in caelum; cui proinde acclamabat Eliseus: «Pater mi, currus Israel, et auriga ejus,» *IV Reg. ii, 12*.

QUAERITUR TERTIO, — quid sint quatuor Cherubim?

Respondeo cum S. Dionysio, *cap. xv Celest. Hier.*, Theodoreto, Polychronio, Alcazar, loco citato, esse angelos principes Deo adstantes. Dicuntur Cherubim a scientia et sapientia, qua Deo in mundi gubernatione deserviunt, a radice כרוב *kerub* et נאחור *nachor*, id est scivit multum, vel potius per metathesin Cherubim quasi רכובים *rekuvim*, id est currus, quia stipant currum Dei. Unde Deus dicitur sedere et equitare super Cherubim. Potest etiam deduci per metathesin a כביר *cabir*, id est multiplex, scilicet scientia, robore, forma ac figura. Habebant enim quatuor facies. Vide dicta *Exod. xxv, 22*. Quaes. V. Porro Cherubim pinguntur quasi juvenes alati et imberbes, ut significet, ait S. Dionysius eorum perennis vigor, immortalitas et aeternitas. Ita Gentiles Apollinem, per quem Deum intelligebant, pingebant quasi puerum impuberem, ut hac ratione perpetuum illi adolescentiam ascriberent. Esculapium vero ejus filium, per quem res naturales a Deo creatas significabant, pingebant barbato, et senectute quasi fatiscitum; ut significarent Deum esse immortalam, res vero naturales et creatas mortales.

tate esse damnatas, idaque sensere et senescere et deficere.

Dices: Cur hic dicuntur esse quator angeli principes Deo abstantes, cura *Tobia xii, 15*, dicuntur esse septem?

Respondeo: Septem dicuntur, i. e. omnes, quia septenarius, ob revolutionem septem dierum hebdomadae, competit caelestibus, significatque universalitatem et perfectionem. Vide Serarium, *Toh. xii, 15*. In curru vero sunt quatuor, quia currus est quadriga, i. e. quadratus; ita ut in quolibet latere, id est undique, angeli stipent currum Dei.

Secundo, curru sublunarium competit quaternarius; quia sublunaria constant quatuor elementis, et e quatuor mundi plagis fideles in Ecclesia conveniunt, ait Irenaeus, lib. III, cap. xi. Quatuor ergo vocantur omnes angeli Dei stipatores, mundi praesides, et Ecclesiae protectores. Adit Polychronius proprie esse quatuor ordines angelorum, qui praesunt orbi et Ecclesiae, scilicet, Dominantes, Principatus, Virtutes, Potestates. Addunt alii, propriissime, esse quatuor angelos principes, quasi consiliarios et praefectos Dei, in gubernatione mundi et regnorum omnium, scilicet, Michael, Gabriel, Raphael, et Uriel, aut similes, qui alios inferiores ducunt, et quasi representant, sicut rex representat regnum, princeps rempublicam. Sicut enim in regno et republica saepe sunt Triumviri, quales erant Romae Augustus, Antonius et Lepidus; deinde Septemviri: ita et in caelo primi angelorum principes sunt quatuor, deinde septem. Hoc maxime litterale et genuinum videtur, itaque censent Alcazar, *Apoc. iv*, et Pererius *Apoc. vi*, pag. 304. Favet Pineda, lib. V *De Rebus Salom.* cap. iv, ubi ex Cabalisticis explicans Salomonis, id est Christi, *ascensum*, id est currum, purpureum, ait purpuram hebraice vocari *Aryama*, eamque vocem constare quatuor litteris quae sunt initiales quatuor angelorum; nimirum R. Raphael; G. Gabriel; M. Michael; N. Nuriel, qui idem est cum Uriel: atque significare quatuor virtutes, seu attributa Christi; scilicet, Michael representat Christi justitiam et sanctitatem; Gabriel, fortitudinem; Raphael, mansuetudinem et elementiam; Uriel, veritatem et doctrinam. Si dicas Michaellem esse ordinem primo Seraphim, hos autem esse Cherubim; respondeo Michaellem simul esse Seraphinum et Cherubinum: sicut sunt principes, qui simul sunt Comes et Barones, aut certe, Michaellem Seraphinum habere sibi cognominem Michaellem inter Cherubinos; aut denique dici Cherubinum a sapientia, officio et gubernatione Cherubini, quam Dei jussu usurpat. Quin et in *Missa Ethiopum*, quae habetur tomo IV *Biblioth. SS. Patrum*, fol. 120, ita orat sacerdos: «Custodi, Domine, populum tuum per preces majorum angelorum splendens, Michaelis, et Gabrielis, ac Raphaelis, et Urielis, et quatuor animalium sine carne.» In sepulchro Mariae conjugis Honorii Imperatoris in capsula argentea reperta fuit aurea

lamia, in qua hæc nomina legebantur Græcis literis inscripta: Michael, Gabriel, Raphael, Uriel, ut testatur Bartholomæus Marlianus, lib. V *Topograph.* cap. XXI. Urielem etiam inter angelos primarios ponit Esdras lib. IV, cap. IV, vers. 1. Et S. Ambrosius, lib. III *De Fide ad Gratian.* cap. II: « Non moritur, ait, Gabriel, non moritur Raphael, non moritur Uriel. » Et Andreas Cæsar, in *Apoc.* XIII, Albertus Magnus, Bonaventura, Prado, Sixtus Senensis et alii, quos citat Alcazar *Apoc.* I, 4, notat, 4 in fine. Ut ut est, certum esse quatuor; esto, qui sint, et quo nomine, sit incertum. Antonius Fernandus, *visione* XIII, sect. IV, censet hæc quatuor animalia fuisse ex tertio ordine angelorum primæ hierarchie, qui Throni dicuntur, eo quod per eos quasi iudices et vindices Deus sua judicia exerceat, ut hic facit. Scopus enim ejus in hac visione est, comprimere refractarium Scedem, et consolari obedientem Jeconiam, qui se jussu Dei tradiderat Chaldæis. Hinc habent speciem bovis, quia corda nostra sulcant, inducuntque ad penitentiam; et aquilæ, quia oculatissimi sunt judiciores Dei inspectores. Verum alii probabilius opinantur hosce quatuor angelos fuisse ex ordine secundo, qui vocatur Cherubim, *primo*, quia vocantur hic et cap. X, Cherubim: sicut ergo *Isaie* VI, per Seraphim proprie accipimus Seraphinos, ita per Cherubim proprie hic videtur Cherubini intelligi. Unde Ecclesia colligens novem angelorum ordines, sicut ex *Isaie* VI accipit primum ordinem Seraphim, sic ex hoc loco accipisse videtur secundum Cherubim. *Secundo*, quia Cherubini dicti sunt a sapientia et prudentia, quæ prima est dos rectoris et gubernatoris, qualis hic in toto universo induitur Deus, cujus administri dicuntur esse Cherubini, qui a Deo hæc sapientiam participant, eaque cæteris antecellunt. Vere enim dixit S. Teresa: « Sanctitas sibi, prudentia aliis magis prodest; » ut, si queratur rector, eligendus potius sit prudentior, quam sanctior. Unde et S. Antonius « discretionem » dixit « esse aurigam virtutum. » Hæc de re nullorum sententias et gnomas citavi *Exodi* XXV, 22, in fine. Hinc patet Cherubinos non tantum assistere Deo, uti volunt aliqui cum S. Dionysio, sed et foras mitti, uti missus est Seraphim ad *Isaiam*, cap. VI. *Tertio*, quia similiter legimus Cherubinos exercere Dei iudicium et vindictam in Adamum, ejusque posteros, dum a Deo positi custodes paradisi terrestri, flammeo gladio prohibent ne Adam, vel quis posterorum ejus illum ingrediatur, *Genes.* III, 24. Ergo similiter Cherubini hi, qui exerceant vindictam Dei in Judæos aliisque gentes, sunt veri Cherubini. Denique Ezechiel concludens hanc visionem cap. I, vers. 20, disertè ait: « Et intellexi quia Cherubim essent. » Si ergo ex his sit Michael, Cherubinus sit oportet: si non est, non est ex his. Sed cur Cherubim habent quatuor facies? Respondedo, quia his significat quatuor insignia et stigmata Domini sui, scilicet Dei sedentis in curru,

tum qui a creator est, tum qui redemptor, tum proprie quia vindex et castigator est Hebræorum. *Primo*, quia creator est, facies aquilæ significat Dei sapientiam; hominis, Dei bonitatem, mansuetudinem, clementiam; leonis, Dei fortitudinem et potentiam; bovis, Dei iustitiam, religionem, et cultum illi debitum, ut scilicet, bobus, aliisque victimis illa majestas, aut særum omnium principium, finis, causa, et summum bonum, colatur et adoretur. Hæc attributa a Deo ipsi Cherubini, id est angeli, in se participant et representant. Hinc facies non legunt, tum quia pergunt ad prælium, tum quia insignia Dei quatuor faciebus omnibus representant et ostentant. Secus est de Seraphim *Isaie* VI. Illi enim cum Deo assistant adorantes, velant facies. Ita S. Dionysius, cap. XV *Cælest. Hierarch.*: « Leonis facies, ait, significat vim illam in angelis principalem, robur, et incommutabilem, per quam occultissimo illi incommutabili divinitatis areano pro viribus summes mutantur evadere, operi spiritualibus vestigiis, et expedita illa atque ineffabili celeritate itineris ad divini fulgoris secreta tendentis. Bovis autem imago fortitudinis ac roboris præfert speciem, et qua spirituales sulcos suscipiendis celestibus fecundisque imbribus seindunt (boves enim cum celeritate fortiter figunt pedem in cursu. Taurus, inquit Horus *hierogl.* 44, integris viribus, fortis ac temperans). Porro effigies aquilæ significat regiam dignitatem, motumque ad superna tendentem, celerem, quæ volatum, atque ad captandum necessarium reparandi viribus cibum, agilitatem atque vigilantiam, et cursum facilitate summam: ac propterea vim illam singularem speculandi atque intendendi libere, directe, in nullam partem inclinando aciem luminum, in radium illum uberrimum et lucidissimum deitatis, quem ex se instar solis emittit. »

Quatuor ergo animalium facies, quatuor primariorum Dei virtutum et dotum sunt symbola. Leo enim est symbolum maxime fortitudinis; vitulus, summæ beneficentiæ; homo, rationis et æquitalis; aquila, altissimæ sapientiæ. Aquilæ enim, ait Plinius, lib. X, cap. III, « clarissima est oculorum acies. » Et inferius: « Implumes etiamnum pullos cogunt subinde adversos intueri solem; et quos conviventes animadvertunt, præcipitant e nido, velut adulterinos atque degeneres: illos autem quorum facies firma contra steterit, educant. » De leone audi plura. *Ægyptii*, inquit Horus Apollo in *hierogl.* 17, « animum, sive iram volentes signare, leonem pingunt. Caput enim magnum habet hoc animal, et pupillas quidem ignitas, faciem vero rotundam, et circumquaque radiorum more sparsos pilos instar solis. Quare et sub solio flori, id est solis, leones supponunt, hujus animalis cum Deo similitudinem maximam demonstrantes. » Addit eosdem per leonem significasse: *primo*, robur; *secundo*, vigilantiam et custodiam, quia leo apertis oculis dormit; *tertio*, ter-

ribilem ac formidandum: Deus autem robustissimus est, vigilantissimus et providentissimus, ac maxime formidandus: ejus ergo hieroglyphicum est leo. Hæc ergo quatuor animalium dotes requiruntur in rege et gubernatore, præsertim universi, qualis est Deus. Unde Pierius, hieroglyph. 32 *de captiv.* affert antiquissimam picturam divinæ providentiæ, quæ in quatuor angulis hæc nomina habebat inscripta: « Virtus, auctoritas, scientia, felicitas. » Virtus, est fortitudo; auctoritas, est justitia; scientia, est sapientia; felicitas, est beneficentia. « Beatius est enim dare quam accipere. » Hæc quatuor dotes symbolice significant quatuor angeli; scilicet, Michael justitiam, Gabriel fortitudinem, Raphael beneficentiam, Uriel sapientiam. Hi ergo sunt instar quatuor Cherubim, divinæ providentiæ administri, et suæ quisque virtutis ac dotis præsidēs, inquit Alcazar in *Apocal.* cap. I, vers. 4 et 5, ubi et addit easdem significari per quatuor Prophetas. *Isaia* enim hebraice idem est quod Domini salus, ecce beneficentiam: Jeremias, *celitudo Domini*, ecce sapientiam: Ezechiel, *fortitudo Dei*, ecce tibi virtus: Daniel, *iudicium Dei*, ecce æquitas et justitia. Ita et S. Hieronymus *Prolog.* in *Joel.* Forro inter hos quatuor interjicitur Baruch, id est benedictus, ut intelligatur benedictus Dei Christus, his quatuor Dei providentiæ spiritibus commaniri. Rursum hæc quatuor dotes significant nomina ab *Isaia* indita parvulo nobis nascituro, cap. IX, vers. 6. Vocabitur, inquit, nomen ejus « admirabilis, consiliarius, » ecce sapientia; « Deus fortis, » ecce virtus; « pater futuri sæculi, princeps pacis, » ecce beneficentia; « sedebit super solium David, » ecce justitia.

Rursum hæc significaverunt veteres Romani per duplex emblemata. *Primum* erat gryphus, id est imago superne habens formam aquilæ, inferne leonis cum magnis auribus. Hoc enim significat sapientiam jungendam fortitudini, sed sapientiam debere præire, fortitudinem sequi. Magnas habet aures, tum quia auditus est sensus disciplinæ, tum quia decet sapientem principem suis consiliariis attentas præbere aures. Unde fixerunt gryphum aurum erucere, illudque ab Arimaspiis tueri et servare, ut significarent felicitatis et securitatis reipublice causam esse, conjunctionem sapientiæ et virtutis. *Secundum* est Minotauri, qui caput habebat humanum, reliquum corpus bovium, caudam in spicas desinentem, de quo Ovidius:

Semibovemque virum, semivirumque bovem.

Hoc significabant rempublicam crescere, augeri et discere æquitas (cujus symbolum est homo) et beneficentiæ (cujus symbolum est bos: dat enim lac, carum, corium, et arat segetes) conjunctione, hoc est, mixtus inter se civium tum justitiæ, tum charitatis officis. Hæc enim in spicas, id est in fertilitatem, et rerum copiam, desinere. Utroque hoc symbolum ex Petro Pighio depingit Alcazar, pag. 373.

Adde: Hæc forma, ait Schollastes, significant universam naturam, cui imperat Deus, et Dei providentia per angelos, qui omnibus eminent, omniaque moderantur. Unde eorum insignia sibi assument. Per aquilam ergo significatur Deum per angelos imperare omnibus avibus, inter quas eminet aquila; per leonem omnibus feris, inter quas eminet leo; per bovem omnibus jumentis, inter quas eminet bos; per hominem omnibus rationabilibus. Sic et Polychronius et Apollinaris. Simul movent rotas, id est orbis celestes, cum subjectis, id est cum aere et igni, et cetero, id est globo terræ et aquæ.

Secundo, qua Deus redemptor est Israelis, hæc quatuor facies Cherubim sunt hieroglyphicum belli, vindictæ et triumphi illius de *Ægyptiis*, ut dixi *Quæst.* I. Quibus adde vitulum posse significare Apin, id est vitulum vel bovem, deum *Ægyptiorum*, ipsosque *Ægyptios*. Hi enim in triumpho circumstant et præeunt, quasi vici, currum Dei triumphalem. Unde a sinistris esse dicuntur. Hinc et vitulus hic unquam habet, ut significetur prostratus et calcatus Apis a Deo.

Consequenter hæc quatuor facies symbola sunt et stigmata regni et Synagoge, quam post hæc victoriam in Sina instituit Deus, id est populi Israelitici, sive castrorum egredientium ex *Ægypto*: quæ, ut dixi, *opinio* VI, *Quæst.* I, quatuor habebant acies insignitas vexillis horum quatuor animalium; scilicet acies Juda insignita erai bove, acies Ruben homine, acies Ephraim bove, acies Dan aquila. Aquila significabat prophetiam, homo doctores, leo regnum, vitulus sacerdotium Synagoge a Deo datum. Ita Theodoretus.

Tertio, proprie et genuine hic, qua bellator et vindex est Deus, atque excisor Hierosolymæ, habet quatuor facies, id est dotes et virtutes, quas in excidio ostendit et exhibuit, scilicet, *primo*, leoninam fortitudinem; *secundo*, humanam justitiam; *tertio*, bovinam æqualem et beneficentiam; quia Hebræos ita punivit ad eorum salutem, ut ipsi hoc flagellum ad eorum salutem, ac consequenter ad pristinam reipublice gloriam redirent, uti et factum est: unde et deinceps nunquam publice coluerunt idola. Hinc et Cherubim desinebant in bovis unquam, ut significarent clades hæc et excidia Judæorum in clementiam et beneficentiam Dei erga eos desitura. Sic enim Dei ira et castigatio hominibus emendatis in clementiam et misericordiam desinare solet. Vide dicta *Isaie* XXXII, 20. Rursum, sicut unguis bovis calcet segetes, sed calcando triturat, et grana pura excutit: ita Deus per Chaldæos calcavit Judæos, sed calcando trituravit, et puros quasi triticum effecit. Hoc est, quod Deus Judæos compellans ait: « Tritura meæ et filii aræcæ meæ. » *Isaie* XXI, 10. Vide ibi dicta. Denique planta vituli fortis, et divisa, significat fortitudinem æque ac discretionem Dei in puniendis his qui merentur, et liberandis illis qui sunt innocentes. *Quarto*, desuper faciem aquilinam,

Facies quatuor signat antiquitates Dei redemptoris.

id est altissimam ostendit sapientiam, huius, quam per Christum, Christique redemptionem exhibuit, in qua Iudeorum execratio et perditio, fuit gentium salus, lux et plenitudo. Ita Alcazar loco citato.

Allegorice, licet alii id valent esse litterale, stemmata hæc sunt filii hominis, id est Christi: imo Hector Pintus ad litteram per quatuor animalia Christum accipit, cuius ductum et motum sequitur rota, id est Ecclesia et Christiani. Verum Apocal. v, 8 et 14, quatuor hæc animalia adorant Agnum, id est Christum: non ergo sunt ipsa Christus, sed Christus potius est filius hominis sedens in solio, cuius hæc animalia gestant insignia. Christus enim ostendit quaternas facies: aquila, quia est Verbum Patris; hominis, quia est verus homo; leonis, quia est rex; vituli, quia est sacrificium et sacerdos, idque in calce, id est in fine vite. Rursus, planta et ungula vituli divisa et fissa, notat pedes Christi crucifixos. Clavis enim per eos in eadem adactis, quasi divisæ et fissæ sunt plantæ Christi, uti ungula vituli quasi adacto clavo secata et fissa videtur. Porro quodque horum quatuor animalium habet hæc quatuor facies: quia hic homo (puta Christus) et rex est, et sacerdos; et Deus: vicissim hic rex (puta Christus) et homo est, et sacerdos, et Deus. Rursus hic sacerdos (puta Christus) et Deus est, et homo, et rex. Denique hic Deus (puta Christus) et homo est, et rex, et sacerdos, ideoque in fine cap., puta cap. II, 4, dicitur: « Hæc visio similitudinis gloriæ Domini. » Hinc et quodque habet quatuor pennas, sive alas, tum ut celeritas redemptionis Christi significetur: tum ut noletur ejus in amore Deostrisque et virtutibus omnibus soliditas: quod enim quadrum est, solidum est. Sive ergo Christum spectes ut hominem, sive ut regem, sive ut sacerdotem, sive ut Deum, alii, id est amore et virtutibus, quaquaersum plenum carnes. Insuper ungula vituli vel bovis, quia fortis, notat Christi fortitudinem in tolerandis laboribus et doloribus: eadem quia divisa, notat Christi discretionem et prudentiam. Cherubim, scintillantem instar æris candentis, notant fulgorem et sonitum Evangelii: æs enim est sonorum. Hinc et serpens æneus in deserto fuit typus Christi crucifixi. Quod non revertebantur, nec respiciebant retro, notat constantiam Christi in opere redemptionis nostræ.

Cherub ergo representat multiformem sapientiam Christi. Quadriformis est, quia humana facies significat Christi incarnationem; vitulina, mortem; leonina, fortitudinem, quam ostendit in resurrectione; aquilina, ascensionem in cœlum, indeque missionem Spiritus Sancti, quasi aquila advolantis, in Ecclesiam, ait Irenæus, lib. III, cap. XI. Unde ultima et superna animalium facies est aquila. Quocirca S. Ambrosius, lib. III de Salomone, cap. II, citans illud Proverb. xxx, 18: « Tria sunt difficulta mihi, etc. Viam aquilæ in

aristi advenientis ad terram, ac redeuntis ad cœlos vestigia comprehendere non possunt. » Has quatuor Christi facies describit Apostolus, Philipp. II, 6, et Hebr. I, 3, ut ibi dixi, et Isaias cap. IX, 6. Ita Rupertus et Irenæus, qui ad dicit Christum, ut regem, apparuisse patriarchis; ut pontificem, Mosi et Hebræis; ut hominem, Judæis cum viveret; ut Deum, Apostolis in Pentecoste.

Aspectus quasi carbonum ardentium significat charitatem ardentem Christi, qua se pro nobis in mortem dedit; que tanta fuit, ut optaret eadem pati usque ad diem iudicii, imo pro singulis hominibus toties iterata passione quot sunt homines, si Deo id voluit et placitum esset. Tantus enim erat Christi erga Patrem amor, tantus et erga homines, quos adeo a Patre amari videbat, ut omnis passio hoc amore absorberetur, perinde ac gutta aquæ injecta in ingeniem rogam statim ab eo sorbetur. Hac de causa avehat et ardebat crucem et mortem: « Desiderio desideravi, inquit, manducare hoc pascha, » etc. Et: « Baptismo habeo baptizari; et quomodo coarctor usque dum perficiatur? » Hanc crucis sitim afflavit S. Laurentius, qui tyranno minanti ignes et egules respondit, hæc epulas se esurire; nec esse quem famelicum aut sitiendum, qui escas et potus illa esuriat et sitiit, ac ipse esuriret et sitiire tormenta omnia, ut amorem amor, puta Christo Domino, rependeret. Fuit ergo Christus portentum infamie, portentum nuditatis, portentum dolorum; fuit et portentum humilitatis, patientiæ, etc., sed maxime charitatis. Quod enim majus portentum, quam Deus in cruce ex amore hominum? « Cernis ut in toto corpore » scriptus, imo « sculptus amor, » tot litteris, quot vulneribus. Atque hæc crucis Christi fuit causa. Volebat enim Deus divinum et immensum suum amorem hominibus palefacere et communicare: hoc non potuit magis meliusque facere, quam dando pro nobis Unigenitum suum in crucem et mortem. Hic enim fuit transcendens, exstans, immensus, Deo dignus amor. Quocirca sicut de Cherubim dicitur: « Ubi erat impetus spiritus, illic gradiabantur; » ita de Christo ait Lucas, cap. IV, 1: « Jesus autem plenus Spiritu Sancto regressus est a Jordane et agebat a Spiritu in desertum, » ut jejunaret « diebus quadraginta, et tentabat a diabolo. » Pari modo ad prædicandum, ad orandum, ad offerendum se passioni et cruci, atque singulas suas actiones, agebat Christus impulsu Spiritus Sancti, et Verbi in se inhabitantis. Manus quaternæ significant tum fortitudinem, tum operationem contrariam Christi. Amor enim et virtutes in mente sunt torpida et inanes, nisi in opera se exerant. Manus hæc erant sub alis, iisque velabantur: quia operationes Christi divine, quas S. Dionysius vocat theandricas, q. d. Deiviles, sive Dei hominis, puta Verbi incarnati, tegebantur carnis assumptione et passionis infirmitate; ut doceret fideles suos, pari

modo dona Dei non ostentare, sed per humilitatem et silentium ea tegere et abscondere. Pennas extendere desuper significant Christi et Sanctorum ejus intentionem sursum ferri; cœlum, et Deum unum spectare in omnibus actibus, non terram et homines.

Porro « animalia ibant et revertebantur in similitudinem fulguris coruscantis: » fulgur significat celeritatem et splendorem miraculorum Christi. Hinc præter Palmarum Hierosolymam ingrediens veclus asello, acclamationes accepta a Cherubinis, id est infantibus et parvulis innocentie angelicæ: « Hosanna filio David. Hosanna in excelsis; » quasi Deus, et filius David, homoque et rex ipsorum, ac simul quasi victima, puta Agnus paschalis, urbem ingreditur, exultans, emians, et triumphans quasi aquila; quia fortis ut leo, resolutus erat et certus, quod per mortem et crucem vinceret peccatum, mortem et diabolum; ideoque ante duellum triumphat, quia certus de victoria. Quare S. Hieronymus, vel quisquis est auctor Prefationis in S. Marcum, hæc quatuor stemmata S. Marco adaptat: « Qui, ait, fremit ut leo, volat ut aquila, disceit ut homo, immolat ut sacerdos: qui irrigat ut fumen, florescit ut ager, fervet ut vinum. Christus enim de quo loquitur, homo est nasendo, vitulus moriendo, leo surgendo, aquila est ascendendo. Quatuor insuper sunt qualitates, de quibus S. Evangelia contextuntur: Præcepta, mandata, testimonia, exempla. In præceptis iustitia, in mandatis charitas, in testimoniis fides, in exemplis perfectio consistit, » etc.

Hinc secundo, S. Irenæus et post eum S. Athanasius, Augustinus, Hieronymus, Ambrosius, Gregorius et communiter Patres et Doctores, quos citant Viegas, Alcazar, Pererius et Ribera, Apoc. IV, recte accommodant quatuor Cherubim quatuor Evangelistis, qui sunt præcones triumpho Redemptionis: quatuor facies, sunt quatuor trophæa et excellentie Christi, quas suis Evangelis exprimit. S. Joannes est aquila, quia canit deitatem Christi; S. Mattheus est homo, quia humanitatis opera describit; S. Lucas est bos, quia incipit a sacerdotio Zachariæ; S. Marcus est leo, quia incipit a rugitu S. Joannis Baptistæ. Quocirca Veneti qui possident Joppus S. Marci, et in ejus honorem magnificentem templum ædificaverunt, eumque mira veneratione colunt, adeo ut Venetiæ videatur esse civitas S. Marci, pro insigni habent leonem S. Marci cum hoc epigraphæ: « Pax tibi, Marce Evangelista meus. » Quæ verba S. Marco pergenti ad martyrium apprensus dixit Christus. Hæc facies omnes sunt in uno, et in quolibet Cherubino, quia omnes hæc quatuor de Christo annuntiant; sed facies, id est initium, eos distinguunt.

Uabus alii, id est fide et scientia divina, in cœlum velant; duabus legunt femora, id est humanam scientiam abscondunt, imo eam eorum reddunt. Ita S. Hieronymus. Strident alii, quia « in omnem terram exivit sonus eorum. » Scin-

tilla ex illis emicabant, quia splendor Evangelii eos quaquaersum sequebatur. Manus hominis habebant sub alis, quia non solum verbis, sed et factis homines ad salutem adjuvabant. Non revertebantur, id est non retractabant que dixerant, quia omnia erant vera et certa. In medio eorum erat ignis, quia Spiritu Sancto regebantur et inflammabantur. Ita S. Hieronymus. Hic tamen sensus non est primarius; imo, ut recte notat Prado, mysticus est, non literalis, ut satis indicat ipsa Irenæus primus ejus auctor. Nam certum est apud omnes, Cherubim, uti et Seraphim, esse angulos, non homines evangelistas.

Tropologice, hæc quatuor facies sunt quatuor stemmata Ecclesiæ. Illi enim quasi regno suo Christus rex sua stemmata communicavit, que quatuor membra Ecclesiæ constituent. Aquila enim significat Prophetas, Apostolos, Evangelistas; homo Rectores, Pastores, Episcopos; vitulus, victimas, scilicet martyres; leo, principes Ecclesiæ defensores, uti fuit Constantinus, Carolus, Ludovicus. Hi Cherubini azunt dei currum et rotas. Rota est predicatio Evangelii, et circulatio per totum orbem, cui spiritus Dei insinuat se, ut corda hominum converteret.

Rursus, Cherubim sunt Prælati, ait Bernardus tract. De Modo bene vivendi ad sororem, serm. 18 et sacerdotes, maxime præcones. Hi debent esse pleni celesti scientia, esseque homines, id est humani; et leones, id est pro iustitia et disciplina fortes; et vituli, id est mortificati ac strenui pro bono communi; et aquilæ, id est contemplativi, ac orationi dediti. Habent ungulam bovis, quia laboriosi sunt in arando et excolendo agro Domini, puta in predicando, docendo, exhortando. Unde ille ait Isaias cap. xxxii, vers. ult.: « Beati, qui seminatis super omnes aquas, immittentes pedem bovis et asini. » Rursus S. Gregorius, hom. 3: « In sanctis, ait, predicato-ibus planta pedis est vituli, scilicet mature incedens, et fortis et divisa; quia unusquisque prædicator et venerationem habet in maturitate, et fortitudinem in opere, et divisionem ungulae in discretionem. Non enim predicatio ejus accipitur, si levis in moribus esse videatur. Et nulla erit maturitatis ostensio, si contra adversa omnia non adfuerit operis fortitudo. Virtutis autem meritum ipsa fortitudo operis agitit, si discedit in intellectu non fuerit. » Jam alæ, manus, pedes, etc. Cherubinorum, que de Christo allegorice explicui, simili sensu tropologice hinc Christi assedis applicanda et adaptanda sunt.

Ita Alcazar, in Apocal. IV, pag. 370, per illa quatuor animalia S. Joannis similia hinc Ezechielis ad litteram intelligit viros Apostolicos; unde concludens ait: « Hæc ergo clausula est: Jesu Christi spiritum, qui leo, vitulus, homo et aquila per excellentiam est, præcipuum atque unicum auctorem esse, qui viros Apostolicos leonino robore, vitulina beneficentia, aquilate humana, aquilina

perspicacitate penitus adimplet. » Ita ipse ad literam, ego tropologica.

Tales similiter debent esse christiani, qui Christum perfecte sequi, ei astare, ejusque curram et Ecclesiam provehere satagunt. Ita S. Gregorius. Hinc aliqui apud S. Hieronymum per hanc quatuor animalia accipiunt quatuor virtutes cardinales. Aquila, inquit, est prudentia, leo fortitudo, vitulus temperantia, homo justitia. Sic et S. Gregorius hic, et S. Ambrosius, lib. III De Virginitate, sub finem; qui tamen per hominem accipit prudentiam, per aquilam justitiam.

Ita faciem, aequae ac nomen leonis habebat S. Pantaleon martyr, qui juvenis Nicomediae sub Maximiano Imperatore, anno Christi 311, fortissime equuleos, cadentes laminae, ungulas, leones et tigrides, quasi aquila conversans cum Christo, eumque invocans, ubi presentem cernens superavit. Quocirca in tormentis Christum alloquens, dicebat: « Cum tu mecum sis, Domine, quid possim timere? » Habuit et faciem bovis, quia multos et verbo, et magis exemplo suae pietatis et constantiae ad fidem convertit. Quapropter, cum caput carnificibus amputandum porrigeret, eiusque veniam et misericordiam a Deo precaretur, audivit e zelo vocem: « Deinceps non vocaberis Pantaleon, sed Pantelemon, » id est omnino misericors; « quia per te multi misericordiam consequuntur apud Deum. » Ita habet ejus Vita, 27 Julii. Hoc etiam miraculo publico testatur Deus. Nam duae ampullae sanguinis ejus conereri, quarum una asservatur Romae in templo Congregationis Oratorii, ex qua prodit Cardinalis Baronius; altera Ravelli in regno Neapolitano, recurrente die martyrii illius, resolvit et liquefieri solent, ut hic Romae quotannis fieri conspiciunt.

Vidi nonnullos apposite quatuor personas agere, hominis, bovis, angeli, leonis. Si humane cum illis ageres, nihil illis humanius; si solide et cordate, nihil illis cordatius (eburnici videbantur); si pie de rebus divinis loquereris, respondebant ut angeli; sin illos pungeres, et bilem acueres, rugiebant ut leones. Aliquis etiam rixari et furere vidisses ut demones, ac subito ex angelis ac Cherubinis, quasi in demones se transformantes, ut non nisi diaboles, imo centum millia diabolorum parti adverse imprecarentur.

Itaque Religiosus, imo quilibet christianus, quadrifacialis sit, scilicet habeat faciem aquilae in templo, faciem hominis in domo, bovis in cella et officina, leonis in foro et castris, puta in orando sit aquila, in conversando homo, in laborando bove, in dimicando leo, ut tentationes, et adversa arduaque quaeque generose aggrediatur et superet tanquam leo. Ita quaquaersum erit angelus, quaquaersum Cherub.

Symbolice, Lyranus has quatuor facies et hanc quatuor animalia quatuor patriarchalibus Ecclesiis adaptat, scilicet leonem Hierosolymitanam, bo-

vem Antiochenam, hominem Alexandrinam, aquilam Constantinopolitanam. Hinc Cherubim Christi, ejusque vicarii Summi Pontificis; cui proinde quatuor horum Patriarcharum stemmata preferuntur. Hierosolymitana enim apte comparatur leoni, ob fortitudinem et constantiam Apostolorum, qui primitus eam exerunt et in ea vixerunt. Antiochena vitulo, quia subdidit colla Apostolis, Actor. xv et seq. Alexandrina homini, ob viros doctissimos, quos habuit Episcopos, aut doctores: quales fuerunt Pantenus, Heraclas, Origenes, Clemens, Athanasius, Cyrillus, Dionysius et alii. Constantinopolitana aquilae; quia in ea floruerunt viri magnae contemplationis, ut S. Chrysostomus, Nazianzenus et alii.

Denique alii hos quatuor Cherubim adaptant quatuor Ecclesiae doctoribus, scilicet hominem esse, facilem Gregorium; leonem, fortem Ambrosium; bovem, laboriosum et solidum S. Hieronymum; aquilam, sublimem Augustinum. Ita S. Hieronymus se bovinum vocat, scribens ad S. Augustinum: « Bos lassus, inquit, fortis pedem figit. »

Anagogice, haec quatuor sunt stemmata Ecclesiae triumphantis, et regni caelestis, ubi Deus proprie regnat in solio gloriae. Aquila significat visionem Dei; homo, multum Sanctorum amorem et concordiam; leo, eorum potentiam et immortalitatem; vitulus, oblationem Deique adorantem; arula, Dei laudem, gratiarum actionem, et jugem glorificationem cantantium: « Sanctus, sanctus, sanctus, Dominus Deus sabaoth. » Vide in hac multiplici sensuum varietate fecunditatem sacrae Scripturae et Theologiae symbolicae.

QUARTO, — quid significant rote habentes quatuor facies, aequae ut Cherubim vers 15? Respondeo: Sicut currus significat Dei majestatem, providentiam, regnum, gloriam: ita rote significant Dei eternitatem, celeritatem, efficacitatem in operando; item ejusdem immensitatem. Unde Empedocles: « Deus, ait, est circulus, cujus centrum est ubique, et circumferentia nusquam. » Hinc rote plene sunt oculis; quia Dei Providentia et imperium est oculatissimum; quia Deus totus est oculus, uti eum pingebant Aegyptii. Denique rote significant jugem actionem Dei, angelorum et hominum divinorum. Hinc Aegyptii laboris perpetui hieroglyphicum pinxere eorum, appicto corde, cui focus ardens subijciebatur, teste Plutarcho in *Iside et Osire*. Quo significabant viros magnos et caelestes, jugibus gravibusque curis semper agitari, atque instar cordis aut celi semper moveri, et, quod de Vespasiano scribit Suetonius, stantes mori. Quocirca Pacatus in *Pannegrico Theodosii*: « Gaudet, inquit, divina perpetuo motu, et jugi agitatione se vegetat eternitas, et quidquid homines vocamus laborem, vestra natura est; ut indefessa vertigo oculum rotat, ut maria aestibus inquieta sunt, et stare sol nescit: ita tu, Imperator, continuatis negotiis, et

quatuor facies: Cherubim.

Et quatuor doctores Ecclesiae.

Anagogice, quatuor stemmata Ecclesiae triumphantis.

Quatuor facies: Cherubim.

in se quodam orbe redeuntibus, semper exercitatus es. » Similes sunt rote. Hoc enim earum est anigma:

Quatuor aequales currunt ex arto sorores. Sic quasi certantes, cum sit labor omnibus unus, Et prope sunt pariter, nec se contingere possunt.

Hinc Aegyptii, a. Clemens Alexandrinus, lib. V *Strom.*, rotas in templis ponebant vel pingebant, duas ob causas: prior, ut Dei naturam adumbrarent. Ex eorum enim placitis Democritus, Deum depingens, appellat: « Mentem in igne orbiculari. » Et Parmenides eundem definit: « Coronam, continentem ardore lucis orbem, qui cingit caelum. » Et Iamblichus, lib. *De Myst.*, notat Aegyptios Deum pingere solitis sedentem in loto arbore aquatica, cujus folia et poma rotunda sunt, ut significaretur circularis actio mentis in se undique remeans. Hinc et Pythagorae dogma: Deum adorans, in orbem te gyra, uti gyratuor caelum, quod proinde Stoici « rotundum et volubilem Deum » nuncupant. Quocirca Hebraei aliqui volunt *אופנים* *ophannim*, id est rote, esse nomen angelorum, sicut Seraphim et Cherubim; atque quia hic proximi sunt Cherubinis, vultuque thronum Dei, itaque sunt quasi thronus Dei: hinc esse Thronos; vel, ut Prado, esse ex secunda Hierarchia, scilicet Principatus. Vide dicenda cap. x, 13.

Verum, quia, ut dixi, Cherubim significant angelos, currus vero mundum; hinc rote sunt orbes caelestes: quatuor in curru sunt omnes. In eis est constellatio bovis, aquilae, leonis, hominis.

Secundo, sicut currus hic est triumphalis Dei: ita rote significant celeritatem et efficacitatem victoriae, quae quasi pernici rotacione Pharaonem et hostes protriverit. Consequenter sicut Synagoga est currus Dei: ita rote sunt Moses, Aaron alique duces et doctores Hebraeorum.

Allegorice, sicut currus Christi est Ecclesia: ita rote sunt Apostoli, ut dixi. Sicut ergo Synagoga, ejusque duces participarunt quatuor stemmata et insignia redemptoris sui: ita Ecclesia et Apostoli participant stemmata sui redemptoris et sponsi Christi.

Idem ergo allegorice significant quatuor facies rotarum, quod tropologicae quatuor facies Cherubim. Deus enim sua stemmata communicat Cherubinis, id est angelis, et per eos curru et rotis, id est Ecclesiae et hominibus; atque angeli quasi duces hominum in se ostendunt quales debeant esse homines, maxime apostoli et praetici.

Rota in medio rote est eorum concordia, subordnatio et hierarchia ecclesiastica, quae instar caelestis hierarchiae uti suo ordine praesent, alii subsunt, alii mandant, alii exsequuntur. Aliter Gregorius, *hom. 6.*, et S. Hieronymus: Rota, aiunt, in medio rote, est Testamentum Novum adumbratum, et quasi inclusum et involutum in Veteri.

« Quod enim Vetus promisit, hoc Novum exhibuit. Propheta ergo Testamenti Novi Testamentum Vetus est, et expositio Testamenti Veteris Testamentum Novum est. » Et S. Ambrosius, lib. *De Spiritu Sancto*, cap. xxi: « Rota, ait, est intra rotam, eo quod Judaea intra Ecclesiam sit, lex intra gratiam. » Rursus, rota in medio rote, ait S. Hieronymus, est Evangeliorum consonantia et coherentia (Marcus enim in Matthaeo, Matthaeus in Luca, etc., includitur), ac mysteriorum fidei connectio.

Ad litteram ergo, prima facies in rotis est aquilae, quae a nobis in caelum, quasi ad Deum altissime evolat. Haec significat Synagogam Hebraeorum esse Dei penultimum, ut sit Dei populus, et Deus sit eorum Deus: si quae ipsa quasi divinitatem participat. *Deut. iv.* 8. Allegorice, id verius est in Ecclesia et Christianis, *II Petr. 1.* 4. Hinc Deus Hebraeis daturus legem, *Exodi xix.* 4, ait: « Vos ipsi vidistis, quae fecerim Aegyptis, quomodo portaverim vos super alas aquilarum, et assumpsim mihi. »

Secunda facies, hominis ingenti significat legislationem et liberationem, tum corporalem a servitute Aegyptiorum, *Deuter. iv.* 8, qualis fuit Judaeorum; tum allegorice, spirituale a peccata et timore servili, qualis est christianorum.

Tertia vituli, significat sacramento carnale Judaeorum; allegorice, spirituale Christianorum, quod vita mortificamus Deo, ut jagulet in se quisque quod animale est; ut vivat, quod spirituale est.

Quarta leonis, significat regnum temporale Judaeorum, et allegorice spirituale Christianorum, quod est, ut animo munifico, spontaneo, regio vincamus omne malum, etiam inimicos. Hoc regnum per vitulum, hoc est mortificationem concupiscentiae, comparatur. Idem ergo rex et sacerdos sit oportet, sicut Machabei principes erant et sacerdotes. Sic et Ecclesia, id est Pontifex, qui est caput Ecclesiae, sacerdos est; ex qua potestate sacerdotali in regiam dignitatem emanant auctoritas, ut princeps sit, et regibus imperare possit, cum Ecclesiae bonum hoc exigit.

Nota: Ad motum Cherubim, id est angelorum praesidium, moventur rote et currus, id est Ecclesiae praecoens et fideles; imo oculi et totus orbis.

Tropologicae, primo, significant ha rote omnia regna, omnesque creaturas a Deo rotari, volvi et gubernari, juxta illud *Eccle. 1.* 4: « Generatio praeterit, et generatio advenit. Oritur sol, et occidit, » etc. Ita S. Hieronymus. Rote, ait Plutarchus in *Numa*, significant in rebus humanis nihil esse stabile, sed volubiles et irremovibiles esse temporum lapsus, ut desidem esse non liceat, sed velis noli ad alteram vitam curras oportet, juxta illud Persii, *satyr. 3*:

Verterent sese frustra sectabere cantham, Cum rota posterior curras, et in axe secunda.

Tropologicae, significat omnia regna, omnesque creaturas a Deo rotari, volvi et gubernari, juxta illud Eccle. 1. 4: « Generatio praeterit, et generatio advenit. Oritur sol, et occidit, » etc. Ita S. Hieronymus.

Et Anacreon :

Rota velat curulis,
Præparat volucris ætas.

Ita Soldanus vir sapiens, captus a rege Francorum, cum e carcere rotæ conversionem diu fixo contemplatus esset, ex morore longo solutus in risum, rege causam sciscitante, respondet : « Hanc ego incertè inconstantisque hominum felicitatis imaginem sentiens risi, cum quod mihi in mentem veniret, quam instabili nos de re superbi remus; tum simul hoc fieri posse iudicans, ut, quomodo ex summo factus sum imus, ita ex humili rursus loco ad prius attollar fastigium. » Ita refert Cedrenus in *Compend.* pag. 473. Ita Heliogabalus *Ætæonis amicos* per ludibrium ad rotam aquarum alligatos, sub aquas millebat, rursusque in summum revolvebat, ait Lampridius : quo ludo se pe ludunt aulici, in hoc aularum et rerum humanarum æstu. Hæc docte annotavit P. Nicolaus Causinus, *Elect. symbol.* pag. 109.

Secundo, nos quasi rotas esse in manu Dei : itaque nos debere sincere ab eo regi et rotari. Huc spectat veterum proverbium : « Adorato circumactus : » quo monebatur adorantem adorare Deum circumactum corporis, et gyrando illud in orbem : nimirum ad imitationem cæli perpetua vertigine circumacti, presentem quia præci crediderunt cælum esse Deum. Addit Plutarchus corporis vertigine significari rotas *Ægyptias* (symbolicas) quibus illi significabant, nihil in rebus humanis esse stabile aut perpetuum, sed utrumque visum fuerit Deo vitam nostram vertere ac volvere, æquum esse ut boni consulamus. Audi S. Bernardum, *lib. De Natura amoris*, cap. viii : « Rote, ait, in quibus est spiritus vite, semper eunt in voluntatem Domini perficiendam, nec revertuntur ad faciendam suam. Si iubentur præesse, present in sollicitudine; si iubentur subesse, in humilitate; si aliquibus coesse, in charitate. Si prælati sunt, sunt sicut patres ad filios; si subjecti, ut illi ad patres suos; si conviventes, omnium servos se faciunt. »

Tertio, debere nos in omnibus ejus impulsu et spiritu impetum sequi; tunc enim a via salutis, qua ipse nos dirigit, aberrare non possumus; si enim resistamus, et alio flectamus iter, a via salutis et a salute aberrabimus.

Hoc ergo secretum est cuique prudenti notandum et practicandum. Vis certam facere salutem tuam, vis assurecare tuam electionem et prædestinationem? Sequere Deum, sine te regi a Deo; statum illum, officium illud, actionem illam, passionem illam amplectere, ad quam te vocat et impellit Deus; esto sit humilis, molesta, difficilis : Deus enim qui te eo vocat, dabit vires et modos, omnia difficilia, omniaque pericula superandi, et recta te dirigit ad salutem. Dic ergo cum Psalme : « Dominus regit me, et nihil mihi deerit; » et : « Viæ tuas demonstra mihi, et se-

zilas tuas edoce me; » et cum S. Paulo : « Domine, quid me vis facere? Paratum cor meum, Deus, paratum cor meum; » et cum Samuele : « Loquere, Domine, quia audit servus tuus. » Scimus Samsonem heroica fortitudinis opera, supra humanas vires irruente in se spiritu Domini, perpetrasse, cum leo in eum occidit, cum tria milia Philistinorum mandibula asini cecidit, cum portas Gazæ humeris in montem sustulit, cum concutens columnas domus, eam everit, principesque Philistinorum ejus ruina una secum obruit : verum, cum non spiritum Dei, sed Daliham suam secutus est, effeminatus et invalidus effectus, hostibus prædæ et ludibrio fuit. Idem prorsus nobis evenit. Oremus ergo Deum assidue, ut impetu hoc spiritus sui nos assidue et continue agat, imo quasi cogat ad omne bonum, præsertim arduum et sublime; utque rectis itineribus, quo peccati non habeant scandalum, nos impellat et duat ad cælum et salutem. Rotæ hæc plene sunt oculis; quia in corpore hoc cæco, tot miseris, illecebris et tentationibus obnoxio, multa vigilantia et circumspectio uti debemus. Hoc est quod Trismegistus in *Vii Pimandri* scripsit : « Oportet, inquit, vestem quam circumfers exere, indumentum inscitie, pravitate fundamentum, corruptionis vinculum, velamen opacum, vivam mortem, sensitivum cadaver, sepulcrum veribile, domesticum furem, qui dum blanditur odit, dum odit invidet. » Sic floruerunt veteres Janum priscum Italie regem, geminam faciem prætulisse, atque oculis ante et retro, præterita et futura considerasse. Denique juxta Minervam draconem, qui est acutissimi visus, pinxerunt, ut significarent summa opus esse vigilia et sollicitudine, ne sapientiam, quam Minerva significat, amittamus. Hinc et S. Joannes, *Apocal. iv*, hæc quatuor animalia vidit plena oculis, ante et retro, et paulo post asserit intus esse oculata. Non enim exteriora solum, sed interiora etiam virtutis et salutis suæ amanti, perspicienda et exploranda sunt. Quare recte S. Gregorius Nazianzenus christianum comparat funambulo. Sicut enim hic omnia circumspicit, ne ex fune labatur, et collidatur : ita et christianus faciat oportet. Quocirca S. Gregorius Magnus hic *hom. 7* : « Circumspeta, ait, est vita Sanctorum, ne sic sit libera, ut superba sit; ne sic sit humilis, ut formidolosa; ne sic sit parca, ut tenax sit; ne sic sit misericors, ut effusa sit. »

« Rota in medio rotæ, inquit S. Ambrosius *lib. III De Virgîn.*, est veluti vita intra vitam, quod sanctus sibi vita non dissonet; sed qualis fuerit superioris ætatis, talis sit et sequentis; vel quod in hac vita corporis, vite volvatur vite æternæ. » Anagogice, sicut hic currus Dei triumphalis representat Ecclesiam Beatrum triumphantem in cælis : ita rotæ significant ejusdem æternitatem; in rota enim non est principium, nec medium, nec finis : ita nec est in æternitate. *Æternitas ergo*

est rota et circulus, cuius centrum est semper, circumferentia nunquam : quia nunquam fioletur; unde duracionis nullum habet limitem vel terminum. Quocirca pingitur æternitas quasi circulus, aut quasi serpens orbicularis, qui caudam ore complectitur : ubi etiam una pars temporis in æternitate desinit, ibi alia incipit; itaque semper itur in orbem, estque in ea jugis, et sine carens ac perpetua circulatio. Notat ergo rota perpetuos fore triumphos, æterna fore gaudia, æternas coronas Beatrum. « Lux enim perpetua lucebit sanctis tuis, Domine, et æternitas temporum. » Ab æternitate enim increata Dei, manat æternitas creata Angelorum, et æternitas temporum in Beatis. Ita enim competit æternitati æternare, sicut perfectioni perficere, sapientie sapere.

QUERITUR QUINTO, — quid significant solum, firmamentum, arca, et arula sive caminus? Respondeo : Solum, *primo*, significat divinam majestatem et celestiadinem; *secundo*, regiam ejus dignitatem; *tertio*, perennitatem et æternam ejus quietem, quam nulla perturbatio inquietare potest; *quarto*, judicariam potestatem. Deus ergo hic sedet in solio, quasi iudex et vindex Hebræorum, ut eos pro meritis puniat. In Scriptura enim, et apud omnes gentes, thronus sive solium est symbolum iudicii, ac sedis iudicis. Unde *Psal. ix*, vers. 5, dicitur : « Sediti super thronum, qui iudicas iustitiam; » ubi S. Basilii : « Thronus, ait, Dei ex iustitia constat. » *Quinto*, gloriam triumphantis. Veteres Rabbinii, et ex his Galatinus, *lib. VII*, cap. *xix*, symbolice per solium hoc Dei accipiunt B. Virginem, in qua sedet et conceptus est Messias Deus. Hinc est ex sapphiro; quia sicut sapphirus licet ex elemento terrestri, opaco et obscuro originem habeat, a sui tamen principio diaphanus est et clarus : ita immaculata mater Messie, etsi a parentibus peccato obnoxio prodierit, a sui tamen initio clarissima, et absque originali peccati macula fuit.

Scabellum solii crystallinum, id est firmamentum extantum super capita animalium, significat cælum empyreum, in quo videtur et regnat Deus. Porro quadriga hæc Dei speciem habet arceæ federis quadrato, ut dixi superius.

Arca federis legem continet, et pactum Dei, cum Hebræis in Sina initum, et cum christianis in Sion sanctum, ac sanguine Christi confirmatum. Lex illa, et propter legem arca legem continens, dicta est gloria Israel, quia per legem Israel excollebat omnes mundi populos. Sic lex gratiæ et amoris est gloria Ecclesiæ Christi.

Hoc est quod ait Christus, *Joan. xiii*, 34 : « Mandatum meum do vobis : Ut diligatis invicem, sicut dilexi vos, ut et vos diligatis invicem. In hoc cognoscet omnes quia discipuli mei estis, si dilectionem habueritis ad invicem. » Quia ergo Deus hic legis vindex advenit, puniturus Judeos legis violatores, hinc lex ei in arca quasi prefer-tur.

Caminus ignis, sive prunarum plastro rotatum, est altare thymiamatis; et allegorice sacrificium incurventium Eucharistia Deo suavissimum et gratissimum, *Matth. 1*, 11. Altare hoc polluerunt Judei thurificando idolis; quocirca hic illos vindex, contra Judeos insurgit Deus, eosque igne ex illo desumpto comburit. Ita videmus et hodie certam perniciem imminere regnis et rebus publicis, cum in illis sacra violantur, negliguntur et profanantur.

Symbolice Tertullianus, vel potius Novatianus, *lib. De Trinitate*, cap. viii : In hoc curru, inquit, id est in mundo, quem quasi auriga regit Dei providentia, « medius est ignis; sive quoniam ad igneam diem iudicii mundus iste festinat; sive quoniam omnia opera Dei ignea, nec sunt tenebrosa, sed vigent; sive etiam ne, quia ex terrenis ista fuerant orta principii, naturaliter et originis sue rigore torpescerent, addita est omnibus interioris spiritus calida natura, que frigidis concreta corporibus, ad usuram vite æqualia omnibus libramenta monstraret. »

QUERITUR SEXTO, — quid significet species hominis in solio, que superne videbatur esse ex electo, intrinsecus ignito, inferne vero esse ignea, et amica iride? Respondeo : Electrum hoc sive aurichalcum, quia præstantissimum est, fulgidissimum, durissimum, et sonantissimum, representat majestatem Dei, tum quia ipsa est auro fulgentior, et ære durior ac fortior; tum quia ipsa durum bellum et vindictam contra Judeos aliasque gentes impias moliebatur per Chaldeos. Ignis superna in eo erat intrinsecus, quia gloria deitatis in se latet, et hominibus est abscondita, inquit S. Hieronymus. Inferne vero pedes habet igneos et obscurantes, facientes iridem; quia Deus cognoscitur per opera ad extra, scilicet per creationem, gubernationem, punitionem, etc., que sunt quasi pedes, et inferior pars Dei. Rursum, pedes habet igneos, ut his tum calcet, tum comburat Judeos gentesque impias. Nam, ut ait Moses, et ex eo S. Paulus *Hebr. cap. xii*, 29 : « Deus noster ignis consumens est. »

Insuper supra lumbos aureo splendore, qualis aurichalcum coruscet, ut significet favorem et amorem suum in veros Israelitas, virosque bonos et sanctos. Infra lumbos vero pedes habet ignitos; hi significant iram et vindictam in Judeos aliosque impios. Hæc enim duo sunt quasi munia et symbola Dei, scilicet misericordia et iustitia, que toties decantant Psaltes. Ut *Psal. c*, vers. 4 : « Misericordiam, et iudicium cantabo tibi, Domine. » Hæc enim sunt quasi duo brachia Dei, quibus orbem et creaturas omnes amplectitur ac regit. Hæc duo significat quoque columna nubes protegens Hebræos, et ignis pedens Ægyptios. Unde Maldonatus : Erat, inquit, imago supra lumbos electra, infra lumbos ignea; quia post ignem, id est iram Dei, sequitur electrum, id est misericordia. Cum enim iratus

fuerit, misericordiae recordabitur. *Habacu* iii, 2. Electrum enim cum vim habeat paleas atrahendi et afflicendi, est symbolum misericordiae. Sic et Origenes hic, *homil.* 1: « Auriga, inquit, quatuor animalium non totus est igneus, sed pube tenus, et exinde usque ad summum electri fulgore rugulat: non solum enim tormenta habet Deus, sed snut in eo etiam refrigeria; punit peccatores, sed per ea ministeria quae deorsum sunt. »

Secundo, iris sub pedibus Dei, significat primo, varietatem et pulchritudinem, tum providentiae Dei, qua punit impios, praemiatur pios; tum creaturarum ejus, in quibus resplendet gloria Dei creatoris, quae superne in eo intrinsecus est abscondita. Iris enim, quia speciem habet arcus, symbolum est iudicii et vindictae, praesertim dupli- cibus generalis. Cereuleus enim ejus color notat aquae iudicium, iam factum per diluivium: rubicundus notat iudicium ignis quo in fine cremandus est mundus. Rursum iris est signum, et vel causa, vel effectus pluviae. Unde ait: « In die pluviae. » Significat ergo Deum in impios pluiturum plagas, grandinem et procellas. *Secundo*, iris significat gloriam apud omnes homines et angelos, resultantem ex hac punitione et vindicta Iudeorum, aliorumque impiorum. *Tertio*, iris significat vindictam hanc mixtam esse clementiam et misericordiam. Hujus enim symbolum est iris, ut patet in mundi reconciliatione cum Deo per Noe, cujus symbolum fuit iris, *Genes.* ix, 13. Hinc et *Apocal.* x, 1, de Angelo invitante homines in fine mundi ad reconciliationem cum Deo, dicitur: « Et iris in capite ejus. » Ita et hic iris significat vindictam lenitate temperatam: Deus enim puniebat Iudeos et Gentes, non ut eos disperderet; sed ut castigaret, emendaret et salvaret. Vide de iride dicta *Genes.* ix, 13. Unde S. Hieronymus: « Hic arcus, ait, signum est clementiae, et testamenti Dei, quod fecit cum hominibus; ut quando apparuerit in nube, sciamus nos nequaquam perituros esse diluvio. Ex quo ostenditur post poenitentiam atque supplicia, et purgationem peccatorum futuram misericordiam, duntaxat in his qui Deum manserint videre regnantem. » Quocirca sequitur: « Hic erat aspectus splendoris per gyrum, » throni videlicet, vel Dei, vel omnium quae visa sunt. Iris ergo in nube, est misericordia et auxilium Dei in tribulatione. Rursum, turtures inter anulaeta et praesidia varia quae sibi quaeque eligunt animantes, iridis fructum habent, ait *Ellianus* lib. 1, cap. xxxv. Iris est poenitentia; nam ut illa unguentis et medicinis nascitur, ut ait Plinius, ita et haec peccatorum remediis. Turtures vero sunt gemebundi peccatores. Ita *Cassianus* lib. X *Parallel. histor.* cap. xli.

Allegorice, electrum hoc ignitum est Christus, puta humanitas divinitati unita, et per eam quasi ignita. Sicut enim haec species electro et igne constabat, ita Christus constat humanitate et divinitate, quia in eo, inquit S. Gregorius *hom.* 2, « cum

humanitas ad majestatis gloriam excrevit, divinitas a sui fulgoris potentia humanis se oculis temperavit, et quasi electrum in igne est Deus factus homo in persecutione. » Unde Hebraeorum *כֶּסֶף חַמְטָל* *chasmat*, id est electrum, si per anastrophe retrogrado ordine legas, idem est quod *כֶּסֶף לַמַּמְשִׁיחִי* *lammasiachi*, id est Messias, sive Christus. Ita *Ceballiste*. Unde et S. Joannes, *Apoc.* 1, 15: « Pedes, ait, ejus (Christi), similes aurichalcho, sicut in camino ardenti. » Quia, ut explicat Rupertus, sicut aurichalcum, multis ignium impendit ex aere perducitur ad colorem auri, ita illa humanitas, per multas tribulationes passionis et moris, perducta est ad gloriam majestatis. Christus superne est electrinus, id est beneficus et pius in suos fideles et electos; inferne vero est igneus, id est vindix terribilis in peccatum, mortem, demones et reprobos. Iris in circuitu ejus, est gloria miraculorum ejus; item splendor operum, doctrinae, sacramentorum, virtutum et gratiarum ejus. Iris enim, ut ait Virgilius:

Mille trahit varios adverso sole colores.

Rursum S. Gregorius, *homil.* 7: A lumbis sursum, inquit, id est ante incarnationem, ignis erat in Iudaea tantum intrinsecus, et non splendebat, quia Spiritus Sanctus in multis partibus Iudaeam repleverat, sed ad notitiam gentium non perveniebat: a lumbis vero et deorsum, ignis in circuitu splendebat, quia post incarnationem longe lateque Spiritus Sancti gratia diffusa est: « Per lumbos enim propago mortalitatis signatur. De lumbis enim Abrahamae orta est virgo Maria, in cujus utero Dei Filius incarnatus est, ex qua incarnatione universo mundo innotuit Deus. » Pergit deinde ad iridem: « Una est, inquit, similitudo ignis, et arcus. In igne enim est ardor Spiritus Sancti, qui in arcu quoque signatur, in quo aqua et ignis apparent; et post Mediatoris adventum, eo virtus Spiritus Sancti in humano genere claruit, quo et aqua baptismi electos Dei lavit, et igne divini amoris accendit. Quasi enim admixto colore aquae simul et ignis, quidam arcus in nubis ad probationem ponitur, cum Veritas dicit: Nisi quis renatus fuerit ex aqua et Spiritu Sancto, non potest introire in regnum Dei. Qui arcus in nube est in die pluviae, quia in Dominica incarnatione, et in effusione predicationis ostenditur, ut ad veniam corda credentium, Domino parente, revocentur. »

Tropologice, electrum ignitum sunt Sancti, in camino tribulationis et charitatis, ac praesertim martyrii, probati, excoeti et electi. Hi enim Deo sunt selecti, demonibus terribiles, aliis suo exemplo et fulgore admirabiles. De quibus dicitur *Sap.* iii, 6: « Tanquam arum in fornice probavit illos, et quasi holocausti hostiam accepit illos. » Et *Isaia* xlviii, 10: « Elegi te in camino paupertatis. » Et *Daniel.* xi, 33: « De eruditis ruent, ut conflentur, et eligantur, et dealbentur. » Hi sunt supra lumbos, ait S. Hieronymus, ubi sensus et

Tropolo- gice, elec- trum hoc igne et Spiritu Sancto in tribu- latione.

ratio versantur, ideoque non indigent exteriori igne et flammis, sed pretiosissimo metallo et purissimo: qui vero a lumbis deorsum sunt, ubi est coelitus et generatio, ubi licentia vitorum, indigent purgatione flammarum, ut purgati habeant arcos, id est iridis, similitudinem. In ergo tribulatione sunt divini, et quasi dii sedentes in throno Dei, superiores mundo, et calcantes omnia prope- ra et adversa. Hos stipant Cherubim et Angeli, eosque quasi victores triumphali et igneo curru, quasi novos Elias rapiunt et deducunt in caelum. Rursum arcus ignitum, est vita praedicatorum sonans et ardens, uti docet S. Gregorius dicens: « Exardens coelitur, quia vita praedicatorum sonat et ardet: ardet desiderio, sonat verbo. » Nam cum desiderio rerum coelestium, quas praedicat, ardet, eodem ardore facit et accendit auditores.

Mystice S. Bernardus, *homil. De duobus disci-*

pulis euntibus in Emmaus, per scintillas quas electrum hoc proficit, accipit radium jubilantis, qui ex fervida contemplatione, quasi ex igne, in mente resultat, et quasi scintilla: « Hic, inquit, est ille radius suavissimus contemplationis, quo anima per circinnum capitis elevatur, cum meditatione exardescente, et oratione scintillante nascitur in corde jubilis quidam, scilicet mellifluus cordis risus, quem nemo scit nisi qui sentit, nec etiam ipse qui sentit, quia cito pertransit. Felix hora, sed brevis mora, quia factum est silentium in oculo quasi media hora. Norunt experti quae dico, qui haec experientia suavitate intimae didicerunt: quia cum in fervore orationis admiscetur ardor meditationis, erumpit ille contemplationis radius de medio earum, quasi species electri, hoc est de medio ignis, et scintille quasi aris candentis, suspiria scilicet conscientiae jubilantis. »

CAPUT SECUNDUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

Mittitur Ezechiel ad contumaces Iudeos, ac vers. 8, accipit a Deo librum, in quo scripta sunt lamentationes, carmen et vox: ut per eorum condemnationem, eos ad poenitentiam, et ad Deum revocet, itaque ipsi minas has evadant (1).

1. Haec visio similitudinis gloriae Domini, et vidi, et cecidi in faciem meam, et audivi vocem loquentis. Et dixit ad me: Fili hominis, sta super pedes tuos, et loquar tecum. 2. Et ingressus est in me spiritus postquam locutus est mihi, et statuit me supra pedes meos: et audivi loquentem ad me, 3. et dicentem: Fili hominis, mitto ego te ad filios Israel, ad gentes apostatrices, quae recesserunt a me: ipsi et patres eorum praevaticati sunt pactum meum usque ad diem hanc. 4. Et filii dura facie, et indomabili corde sunt ad quos mitto te: et dices ad eos: Haec dicit Dominus Deus: 5. Si forte vel ipsi audiant, et si forte quiescant, quoniam domus exasperans est: et scient quia propheta fuerit in medio eorum. 6. Tu ergo, fili hominis, ne timeas eos, neque sermones eorum metuas: quoniam increduli et subversores sunt tecum, et cum scorpionibus habitas. Verba eorum ne timeas, et vultus eorum ne formides, quia domus exasperans est. 7. Loqueris ergo verba mea ad eos, si forte audiant, et quiescant: quoniam irritatores sunt. 8. Tu autem, fili hominis, « di quaecumque loquor ad te, et non esse exasperans, sicut domus exasperatrix est: aperi os tuum, et comede quaecumque ego do tibi. 9. Et vidi, et ecce manus missa ad me, in qua erat involutus liber: et expandi illum coram me, qui erat scriptus intus et foris: et scripta erant in eo lamentationes, et carmen, et vox.

(1) Tri priora Ezechielis capita ejus inaugurationem vel institutionem in Prophetam exhibent: scilicet, postquam processit Dei ad munus propheticum Ezechielum vocatus representatio allegorica (cap. 1), sequitur ipsa inaugurationis atque numeris suscipiendi institutio (cap. 2); et oraculorum ab eo proferendorum argumenta, variis expressa imaginibus, atque ad munus cum alacritate obsequium exhortatio (cap. 3).

Praemissa igitur allegorica visione, auditur oraculum sedentis in throno, primo, excitans Prophetam, primo animo consternatum, nunc spiritu immisso eructur, 11, 1-2; secundo, decernens eundem tanquam legatum ad filios Israel apostatas et obduratos mittendum, 3-5; tertio, addens animos ad munus strenue obsequendum, 6-8; quarto, confirmans eundem dato ad comedendum tristis vaticinii librum mandato, 8-10.